

Friedrich Klára:

Marsigli tábornok újra a Budai Várban!

Luigi Ferdinando Marsigli, vagy ahogyan a régi forrásokban írják, Marsigli Lajos Ferdinánd olasz gróf kétségtelenül a 17-18. század legnagyobb hatású külföldi személyisége. Nem csak kalandos élete, hanem művelődéstörténeti hagyatéka miatt is. 1658-ban született Bolognában és ugyanott hunyt el 1730-ban. A közbeeső időben azonban nem sokat tartózkodott otthon. Térképész, hidrológus, botanikus, csillagász, könyvgyűjtő, író, rajzoló, festő, természettudós, hadmérnök, titkos ügynök... Egyszer báránybőrben szökött meg a török fogságból. Volt török pasa rabszolgája Budán, később ugyanott a várat visszafoglaló császári tábornok.

Marsigli 1682 őszén 24 évesen, a török elleni harcok önkénteseként érkezett hazánkba, ahol több mint húsz évet töltött kisebb megszakításokkal. „*A lángeszű olasz polihisztor kutató munkáinak egyik legszebb és legértékesebb eredménye a Duna-térkép. Magyarországról írt alapvető nagy művének, a hatkötetes Danubiusnak első kötetében jelent meg, és 18 pompás rézmetszetű fóliólapon a Dunának Bécs és Gyurgyevó közötti 1400 kilométer hosszú szakaszát ábrázolja...*” (Csíky G.)

A fentiekén kívül Marsiglinek még számos érdeme van: többek között a budai vár visszafoglalása során az üszkös palotából 600 könyvet mentett ki, a Kárpát-medence élővilágát rajzolta, festette és ami a legfontosabb: 1690-ben a Gyergyószárhegyen, talán a ferences kolostorban, vagy valamelyik kápolnában lemásolt egy botra rótt székely naptárt, ezzel legterjedelmesebb rováslelkünk mentette meg. A naptár három részből áll: **1.** keresztény ünnepek és az egyház jeleseinek névünnepei, **2.** Jézus életével kapcsolatos bibliai város és személynevek, **3.** Vegyes feljegyzések. Ezeken kívül Marsigli kézirata még egy rovás ábécét is tartalmaz.

Marsigli műveit a Bolognai Egyetemi Könyvtárban őrzik 120 kötetben. – „*A kötetek negyven-ötven centiméter törzsmagasságúak és negyven-százhusz oldalasak*” (Kisari Balla Gy. 2005.) A botnaptár másolata az 54. kötetben

található, ahol Marsigli ezt írta olasz nyelven: „A Székelyföld régi scita lakói nyelvének fára faragott gyűjteménye, mely a katolikus hitre először áttértek használatára a mozgó* ünnepek naptárát tüntette fel s amelyet ugyanazon fadarabról magam gyűjtöttem s küldtem el olaszországi gyűjteményembe akkor, midőn Erdély szorosait elzártam.”(*Nem a mozgó, hanem az állandó ünnepek naptáráról van szó).

Marsigli bizonyára helyi forrás alapján, 11. századnak tartotta a rovásbotot. Forrai Sándor rovásírás kutató szerint a naptár keletkezésének időpontja a XII. sz. végére és a XIII. sz. elejére tehető. Mindenképpen a római kereszténységre való áttérés idején készült, amikor a hívek még jobban ismerték a rovást, mint a latin betűket. A magyar szentek közül István, Imre, László és Erzsébet szerepelnek rajta.

A kutatók között nincs egyet értés abban, hogy Marsigli tudott- e magyarul. Valamennyire biztosan tudott, hiszen húsz évet töltött Magyarországon, hat kötetes művet írt a Dunáról, és többszáz térképet készített hazánkról.

Marsigli a külföldi tudósok közül talán legtöbbet tett a Kárpát-medence természeti és művelődéstörténeti kincseinek legalább papíron való megőrzéséért. A magyarságról való véleményét azonban az őt alkalmazó Habsburgok szemüvegén keresztül alakította ki. Még akkor is, amikor megismerhette a Habsburg „hálát” a következőképpen: Számtalan győzelem után egy német várat reménytelen helyzetben feladott a franciáknak, ezzel emberéleteket mentve meg. Lipót császár ezért majdnem kivégeztette, a hóhér nyilvánosan tépte le kitüntetéseit, kardját összetörték, lefokozták. Ez után jelentkezett a francia 14. Lajosnál katonai szolgálatra. A Napkirály a Rákóczi szabadságharc megsegítésére akarta küldeni. Marsigli azonban ezt visszautasította, mert „*felfogása szerint a törvényes uralkodó ellen lázadókkal nem harcol együtt*” (Kisari Balla Gy. 2005). Sajnálatos, hogy a gróf nem ismerte fel a Rákóczi szabadságharc jelentőségét. Hadmérnöki tapasztalatával bizonyára diadalra vitte volna szabadságharcunkat, megmentve ezzel több ezer értékes magyar életet és máig ható politikai előnyöket szerezve hazánknak.

És most itt van ismét a Budai Várban Marsigli tábornok, szobor formájában, amelynek története hasonlóan kalandos, mint a tudós és katona gróf élete. 1936-ban állították fel először, Kisfaludi Strobl Zsigmond készítette Buda törököktől való 1686-os visszafoglalásának 250. évfordulójára. Úgy hírlett, 1945

- ben Budapest bombázásakor a szobor megsemmisült. Hála Istennek kiderült, hogy egy nagyszerű magyar ember megmentette.

A történetet 2020-ban ismerhettük meg Ambrus Lajos író, újságíró és Kecskeméti Tibor geológus, muzeológus Magyar Nemzet hetilapban megjelent cikkeinek köszönhetően: Tasnádi Kubacska András geológus 1945-ben kiásta a szobrot a budai vár romjai alól és bevitte a Nemzeti Múzeumba. Ezt a tényt azonban úgy elhallgatták, hogy még a szobor alkotója sem tudott róla. Ám a múzeumban sem volt biztonságban, ahol 1956-ban tűzvész pusztított, de a szobor *„a tűz eloltása után is sértetlenül állt az Ásvány- és Kőzettár hosszú folyosójának ajtajánál. Mintha titokzatos, óvó szellem védte volna.”* írja Kecskeméti Tibor.

1994-től a Ludovika Akadémia épületébe költözött a Magyar Természettudományi Múzeum Ásvány- és Kőzettára. Marsigli szobra ennek könyvtárába került. 2021 szeptemberében a kormány műemlékeket felújító munkálkodásának eredményeként Marsigli új márvány talapzaton tért vissza 340 évvel ezelőtti sikeres küzdelmeinek helyszínére, a Budai Várba, ott is a Stöckl lépcső tetejére, Antonio Bonfini társaságába.

Szeretettel üdvözöljük tisztelt gróf úr újra a Budai Várban! Köszönjük Önnek a **rovás** botnaptárat, Magyarország térképeit, a hat kötetes a *Danubius Pannonico Mysicus-t* és legyen szobrának sorsa háborítatlan a továbbiakban!

Bp, 2026 március

Melléklet:

1690-ben a Gyergyószárhegyen, talán a ferences kolostorban, vagy valamelyik kápolnában Marsigli lemásolt egy botra rótt székely naptárt, ezzel legterjedelmesebb rovásemlékünket mentette meg.

27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Agata.	ob da / ob o sht ap: onj	ob X recla.	epal pal	3 nese sanis	Ga obion,	epi voska	epal pal	eseken er est	ekus	ek ra zen,						
Agnes,	Bla zij Epis qui tio	Dur ficia Virgo	br gida	S. paul us Apr.	vin ctus lij M.	S. Joh annes Chris tostis	S. Fabi anus,	Pr axina Virgo	S. paulus Con versio	Ep ifanio	Circum cisio					
3	DIA X	OX	O A I A	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
3	ibolok agonij	Benedek	ep er pyely	ma tyras S. Mat hid a pos	Ep etere	Jul lia na et M. valentinus,	eb alant ekols	a aps de na								
3	An nun tia tio S. M. V.	Benedicus	S. Gre gorij pa pa	Cath dra S. Petri An ti ochia	Jul lia na et m.	S. Bla zij val ent inus m.	Col okna m.	Apol lo hid								

569